

HETI SZEMLE

POLITIKAI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egy évre — 8 K — f. | Negyedévre — 2 K — f.
Félévre — 4 „ — „ | Egyes szám ára 16 fillér.
Tanítóknak és kézműparosoknak egy évre 6 korona
Amerikai Egyesült-Államokba — egész évre 3 dollár.

Felelős szerkesztő:

BODNÁR GÁSPÁR.

Laptulajdonos

A SZATMÁR-EGYHÁZMEGYEI IRODALMI KÖR.

A kiadóhivatalt illető összes küldemények, pénzek, hirdetések stb. **Dr. Balkay Kálmán** személynél, vice-rector címére (Szatmár, Szeminárium) küldendők
Pályázati hirdetések egyszeri közlése 5 korona
Nyilttér sora 40 fillér.

A lap megjelenik minden szerdán.

A kik Thabor-hegyén vannak.

Írta: **Varjas Endre.**

A világháború kataklizmája a lelkekben is nagy rázkódásokat okozott. Am nem az következett be, a mitől félni lehetett: hogy a mig armádiáink fagyva, fázva, vérben és sárban, hullák, sirok, hamuvá lett városok és országok fölött a vér országutján járnak, addig az itthonmaradtakat összerokasztja a gond, remegés, csüggedés és kétségbeesés.

— Nem! Ezek az önző, elpuhult, üres hiúságtól, kicsinyes fényűzéstől átítatott, érzékies szórakozások rabjaivá lett milliók csodálatos transfiguration mentek át. A kataklizmában az ősi rétegek kerültek fölszínre. És föltámadt az a lélek, a mely naturaliter christiana.

A negyven milliónak véres fegyvere apokalyptikus szörnyüseteket írhat a csatamezőkön, de az itthonmaradtak élete evangéliumi lapokra illő.

Uralkodik a sziv. És a szeretet krisztusi cselekedetei előtt megilletődött tisztelettel kell meghajolni.

Csodálandó cselekedetéről lesz szó.

* * *

Egy kis diák, — a ki addig settenkedett valamelyik kórház előtt, a mig beosonhatott, — beszélt ott egy sebesült diák-legionáriussal. És másnap kipirult arczezal két koronát adott a sebesült katonák számára fehéreműre. Mert hogy a legionárius fehéreműje csupa foszlány volt, vér és sár.

Azóta a kir. kath. főgymnasium diákjai vetélkednek abban: ki von meg többet magától, hogy odaad-hassa sebesült hőseinknek.

Két hónap alatt 150 korona gyűlt össze e célra, a tizóráiról való lemondásokból. És már 54 katonánkat láttak el fehéreművel.

Fürge diáktalálékonyosság gyűjtőszekrényeket állított föl a főtéren, meg a gymnasiumban. Persze, hogy ezrével gyűlt abba az újság, cigaretta és százával a könyv.

Mintegy 200 koronát küldtek a segítő hivatal útján a csatatéren küzdő véreink karácsonyi ajándékára. A nemzeti hadikölesön kötvényeiből hármát jegyezték. Kará-

csony szombatján pedig elindulnak majd sebesült katonáinkhoz — betlehemmel. És éneklük majd a kórházak ágyai mellett:

Mennyből az angyal lejött hozzátok...

Ha aztán ezek a bethlehemes diákok, derék, szivvel megáldott diákok bekopogtatnak a szent estén hozzátok is, fogadjátok szeretettel, csodálattal és bőkezűséggel, mert bethlehemjárásuk a sebesült katonákért történik.

Kifogyhatatlanok ezek a kis-pénzü diákok az adakozásban. Tudják, hogy milyen nagy a szükség, sok társuknak nem jut tandijra — hát még azt is kifizették. Sok társuknak nincs meleg ruhája. Felöltöztették téli kabáttal, fehéreművel, téli öltözettel.

Bizony sohsem volt még ekkora sziv a mi ifjuságunkban.

És sohsem imádkozott annyit, mint most. Nagy keletje van köztük a rózsafüzérnek. Órák alatt olyan mozdulatlan figyelemmel ülnek, mintha vártát tartanának a grániczon. Ezt azért teszik, hogy följajulhassák a jó szándék útján

A háború lélektana.

Írta: **Pataki Lajos.**

— Fiúk! lombhulláskor itthon leszünk. — Meghallotta a nagy szót mind a négy égtáj. Meghallották Hammerfesttől Fokvárosig, San Franciskótól Tokióig az új- és ó-világon végig. Meghallották, mert a politikai világ első személye szólt.

Lombhullás! Eme kis földi plánétának, melynek hazánk a bokrétyja, mennyi más és más vidék alkotja színét, körét! Ott évezrek kihalt jégvilága szűri át és szeldeli fel az ég sugarát a fényskála millió színárnyalatára. Itt napégette szomorú sivatagok betonkemény talaját mai gőzeknek sem szánhatja termővé soha.

Van vidék, hol Mindszentynk szerint „a rózsza istenvértől pirul és szeretettől forró meleg a lég; hol minden porszem századokra kiragyogó emlék.” Hol, miként a karácsonyi versike zengi, „pelyheit a tél nem hinti s a fagy nem öl virágokat; hol tiszta menny ragyog szünetlen s a rózsza nyilik véghetetlen, szent pálmák alatt.”

Lombhullás! Van vidék, hol örök tavasz gyönyörűsége mosolyg a hegyek erdős lejtőin, völgyek virágos mélyén, vizek tükrén, mezők és rétek áldott rónáin. Van vidék, hol karácsonyi rózsza nyilik és üdítő virágillat lengedez az ott nem didergő kis Jézuska bőseje körül, de husvéti dér hervaszt és pünkösdi fagy dermeszt.

— Fiúk! lombhulláskor itthon leszünk. — Várjunk, bizzunk és reméljünk! A had-

viselés mai „művészetének“ sarkalatos elve: nagy tömegeket vonultatni fel és állítani harczba. Nézd a tudomány és technika világ-csodáját: azt a vasóriás mozgó gézgépet, mikor dörögve, földet ingató száguldással reszkettet meg. És lásd a kis katiczabogarat, amint kiindul harmatot szüresőlni. A régiek legnagyobb háborúja eme kis bogár nyomtalan útja, pihetetének súlytalan gázolása — annak a lejtőre szabadult szörnyeteg vas-mozdonynak féktelen rohanása és borzalmas pusztítása mellett: a fájdalommal jelenben hadakozók husz milliónyi rengetegének őrzítő véres harcúsája és áldatlan világöldöklése mellett.

De, úgy látszik, a milliók rengetege mégsem elegendő egészen a célra. Kell még hozzá valami. Ahogy Mózes könyvéből értjük, mikor az Ur ekként jelöli meg a feltételeket: Ha rendeléseim szerint jártok, üzöbe veszték ellenségeiteket és lehullanak elöttetek. Öten közületek száz idegent üznek el és százan közületek tizezret. Egy uton jönnek ellenetek és hét uton futnak el színetek elöl. De ha rám nem hallgattok, ha megvetitek törvényeimet, hiába vetek magot, az ellenség fogja felemészteni. Ellenetek fordítom orcámat és lehulltok ellenségeitek elött. Szaladtok, midőn senki nem kerget is. És olyanná tesztem fölöttetek az eget, mint a vas és a földet, mint az érc. (Móz. 3. XXVI. — 5. XXVIII.)

Az ó-világ VII. századából szól ide Sennacherib: „Száguldottam, miként pusztító

orkán. Pánczélok, fegyverek usztak az ellenség véreben, mint folyó vízében. Katonáink hulláit hegygyé tornyosítottam fel diésőgünk győzelmi emlékeül. Az élve elfogottakat megeseonkitottam, szecsává aprítottam.” Egy domboru képen, mely Susa városát ábrázolja, mikor Assurbanipalnak megadja magát, látni, ahogy kiozzák az asszurok a legyőzöttek vezér-it. Levágják füleiket, kiszurják szemüket, tépik szakállukat, elevenen nyuzzák őket.

Nos, az asszurok az eddig (a közelebbi mult időkig!) ismert legkegyetlenebb emberek voltak a világon. Az utóbbi balkáni háborúk borzalmas híreit méltán remegő kézzel, könyező szemekkel szedhették Gutenberg napszamosai. Mert szemtanuktól eredt közlemények szerint azok a bizonyos győzők „a szerte menekült mohammedán lakosságot emberi érzésekkel össze nem egyeztethető módon becstelenítették meg és a legvadabb kegyetlenséggel irtották. Ugy, hogy tulzás nélkül mondvá, a tavak és patakok vizei valósággal piroslottak a legyilkoltak vérével.”

Haladtunk-e előbbre az évszázadok, sőt évezrek folyamán? Sajnos, igen. Mert végre még a tüdővészben is van előrehaladás. Dido vájja szemébe Aeneasnak: „Kaukázus vad sziklái szültek téged és tigrisanyák szoptattak.” Óreg idők zengzete, napjainkig találoán elharsanó...

— Si vis pacem, para bellum! Ha békét akarsz, készülj a háborúra! — Az ós Rómában sarktéllé vált Vegetiusnak eme rövidke szállóigéje. És annyit midenesetre

harczó véreinkért. Vasárnaponkint pedig hétről-hétre 250 áldozik — katonáinkért. Naponkint befut a templomba adorálásra — katonáinkért. És önmegtágadásokat végez — katonáinkért.

* * *

A kiket gyöngéeknek gondoltunk, milyen erősek!

Megszaporodott a „mulier fortis“-ok száma.

Az Oltáregyesület munkadélutánjain már négy hónap óta szinte napról-napra összegyűlnek ezek a bibliai „erős asszonyok.“

Valóban erősek. A négy hónap alatt ezerszer megmutatták. Hiszen szinte mindegyiküknek küzd valakije a csatatéren: hitvese, fia, testvére, jegyese. S a szemek, ha néha könnyesek is voltak, mindig öröm tüzben égtek.

A sebek sem gyöngítették el őket. Mert volt, hogy fátyolt borított fejükre egy-egy rémes csata ott délen, vagy északon. Fekete fátyolt, a gyásznak fátyolát. Jött a keserű hír, hogy akiért aggódtak, — elesett.

És ezzel a gyászfátyollal még erősebbek lettek, mint voltak előbb. A fejük meghajolt keresztény alázattal, de a szivük fölegyenesítette őket, mert nagy sebükre büszkéek, a dicsőség koronájának nézik.

Ezek a töviskoronás királynők de szép munkát végeztek!

Háromezer darab fehérneműt vartak sebesült katonáinknak, kilencszáz darab meleg, téli ruhát kötöttek a csatatér harcászainak.

Most, hogy jön a szent karácsony, édes gonddal, szívvvel sütik kórházaink katonáinak a kalácsot, nem hagynak egyet se megvendé-

geletlenül. Karácsonyfát állítanak föl a kórtermekben, csillogót, ráznak almát, diót, szivart, pogácsát alája fehérneműt — ezer darabot. És minden sebesült katonánk kezébe tesznek egy karácsonyi csomagot süttel, gyümölcsessel, borral. Négy kórháztelepen készítenek a szent estén hangulatosan meleg ünnepet: a Vasuti Internátusban, a Zárdában, a Püspöki Convictusban és a közös kaszánya kórházában.

És mennyit imádkoznak! Minden hónapban kétszer közös áldozást végeznek és kilenczedet tartanak.

— Kell, hogy megadja e transfigurált szívek imádságaiért és cselekedeteiért az Ur a békét hozó győzelmet...

A kincstár. A közpénztárat hajlandó volt mindig a közfelfogás amolyan: *Csúski szalmájának* tekinteni. A ki két kezzel is fizethet és a kit két kezzel is lehet fejni. Mert hiszen a kincstár minket is fej az adóval, mi meg mással. Most azonban a háborus időben valami olyan felfogás verőfénye ragyogja be a „kincstár“ fogalmat és pénztárt, mintha bizony az valami amolyan arany forrás lenne, melybe minden emberfia belekénykölhethet, a ki csak ököllel, protekcióval és egyéb mimással hozzájuthat.

— Üsd nem apád, fizethet.

— Hja, a kincstár fizeti!

— Kinek kell? A kincstárnak?

— *Hadd sétálgasson*, fizeti a kincstár.

És így tovább... tovább...

— Van-e bora koma?

— De van ám! Hanem aztán 60 fillér literje.

— Koronájával is fizeti a kincstár. Hanem hát husz fillér, aki közvetíti, tíz fillér a ki nyélbe üti és így tovább. Summa summám a borért magáért csak 58 fillér jutna. (A gazda így nem adta.)

Hát azt hiszik a háboru piócezái, hogy: ez a kincstár. Pedig a kincstár nem ez. És nem ez, különösen most. *Kincstár maga a nemzet*, melyben az adózó polgárok verejtéke van. A kincstár a nemzeté, melynek minden fillérre nagy, mérhetlen szüksége van. A

És ezek a nyomoruságok, úgy tetszik, annál nagyobb számmal és tetemesebb súlyllyal neheztedek a részesekre, minél apróbb olyan „államocskákra“ volt felszabdalva ez a szerencsétlen földi plánéta! Ah! ki tud itt, habár csak egy vékonyka derítő fényszikrácskával is bevilágítani ebbe a sűrű sűrű, örökké átláthatatlan sötétségbe? Hol egy másik Ariadne, hogy az ő gombolyagja kivezetne ebből a legbonyolultabb labirintusból, eme tébolyítóan kuszált utvesztőből?!

*

Egy rég porlepte német könyvben, a jó öreg Herdernél olvasok a szegényügyről Szerinte csak később, csak a polgári osztály kifejlődésével jelentkezik a szegénységnek tulajdonképpen való réme. És itt a szerző a baj fő okául a munkakedv hiányát jelöli meg. Annak a „szabad polgárnak“ tudniillik, mikor háboruk híján zsoldos katonákra már nem volt szükség, nehezebb esett és méltóságán alul valónak tetszett kenyérkereső pályára után látni, ahol persze talán közönségesebb munka várt reá. Herder szerint a szegények elszaporodását természeti csapások gátolják. Ha Khinában vagy Indiában csak egyszer nem sikerül egészen jól a rizstermes, néhány millió szegény pusztul el éhen, és így a szegény népszerűség tulszaporodásának bajai sok esztendőre el vannak hártva.

A pauperizmusnak, az általános elszegényedésnek ijesztő módon való kifejlődését megokolni is igyekszik Herder. Szól a vagyon felaprózásáról, melynek káros eredménye volt volna a népesség gyors felszaporodása, az államelméleteknek eme legfőbb célzata és eszménye. Felemlíti az iparszabadsá-

gát a hazáé, melynek védelmére óriási áldozatokat és megfeszítéseket hoz a nemzet. A ki tehát a kincstárt károsítja, a kincstárt zsebeli: az a nemzetet károsítja és a hazát zsebeli meg. Az közvetve hazaáruló. Mert míg itt minden megmozdul és a jótékonyosság forrásai még ezuttal különösen a polgárság csatornáin foly be a nemzet védelmére, addig egyesek és szívtelen, lelketlen kufárok meg akarnának gazdagodni a kincstár forrásaiból. Kemény szavak ezek, de igazak. És vannak igazságok, két kezzel fogható, ugyszólván ordító jelenségek, miket ostorral kell verni és kiméletlenül szétpiszkálni és felvetni. Ilyen jelenségek a kincstárral való lelketlenségek is. △

Mi lesz a háboru után?

Írta: Thurner Albert.

Ki tudná azt most megmondani?! De megkísértem azt elmondani, a mit okoskodás utján én elképzelek.

A háboru legeslegtöbbször és első sorban gazdasági kérdés. És mikor egyik másik ország, nemzet túlhatalalmassá lesz, mikor már veszélyezteteti a többiek, vagy a kisebbek érdekét: kész a casus belli!

Az 1870—71-ben. letiport francia Gloire, sohsem tudott belenyugodni a veszteségbe. Nem a milliárdokat értem, avagy Elzass-Lotharingiát; de a nemzeti prestizs elvesztését. Tehát készült a háborura.

Oroszország öspolitikája és kiélegítésre vágyó álma a mindenütt élő szlávok egy uralom alatt összpontosítása egyfelől, másrésztől pedig a térhódításban, első sorban a Fekete tenger egyedüli uralma, mert az északon fekvő tengerei több, mint féleven át az egész évből nem használhatók.

Tehát neki is állandóan készülnie kellett a háborura.

Az angol pedig, ez az igazán nagykereskedő nemzet, a vagyon göggyével, a hatalmasok fölényével csak

got mint ugyanoly eredményü fejleményt. A nagyipart, mely „mindig csak egyes vidékek haszna, mert valójában minden gyárépítés egyuttal szegénytelep létesítése.“ De szerinte előidézi azt a nagymértékű elszegényedést a hosszan tartó béke is, mely a népesség tulszaporodását eredményezte és egyéb hatása mellett fényűzésnek és elerkölestelenedésnek melegágya volt. (Herder szigoruan katolikus irányu.)

Mintha tehát a történetírás megfigyelés és intő szabályként leszögezte volna, hogy y „az idők gályája vérhullámokon szokott átevezni az egyik százdából a másikba?“ Talán az öldöklő háboru is a társadalmi életszervezet ritmikus lüktetése volna, mely idején vissza visszatér és még nagyobb bajok nélkül ki nem maradhat?...

A mesebeli vén anyókaért eljött a halál. Az anyóka kérte vendégét, hogy menne fel az ő kedves körtefájára és rázna neki pár körtét, hogy élvezné még egyszer utóljára azt a jó gyümölcsöt. A halál készséggel vállalkozott e szivességre. Létrán felmászott a fára. De a ravasz anyóka elhuzta alóla a létrát és halál uram szépen fentrekedt. A halálózási esetek kezdtek kimaradozni. Méreg, gyilok nem ölt. Vízbe fulni, megégni lehetetlen volt. De eladdig ismeretlen, iszonyu bajokra ébredt az emberiség. Csupa tehetetlen elagottak neheztedek a családok nyakára. Végre már felségsértés volt kiáltani: éljen a király!...

Örök törvények irányítják a lángoló világoriások szüntelen száguldását a végtelen térben és a lange kis hópihe könnyü hullását itt az ablakom előtt. Tehát a nagy természet házi berendezéséhez tartoznék a bo-

megenged a történetírás, hogy a rómaiak meghódítva mind a népeket, birodalmuk határai körében elfojtottak minden háboruskodást. És beállt a béke korszaka, melyet egy görög szónok így fest: „Kiki mehet, ahová akar. A kikötők telvék hajókkal, a hegyek bátorságosak az utasokra nézve, miként a városok a lakosokra nézve. A félelem mindenütt megszűnt. A föld levetette régi vasfegyverzetét és ünnepi ruhájában pompázik.“ Valóban mindenki nyugodtan láthatott dolga után. Élvezhette vagyonát és üres idejét. A népeknek nem kellett félniök, hogy egy szomszéd erősebb hatalom minden pillanatban rajtuküthet, kifoszthatja, lemészárolhatja vagy rabszolgaságra hurezolhatja őket. Az a görög szónok mintha csak Mózes könyvéből (3. XXVI.) olvasta volna a káprázatos ígéretek az általános béke áldásairól. Hogy „félelem nélkül laktok földeteken, békeséget adok határaitokban, aludni fogtok és nem lesz, ki fölretentsen, és fegyver nem megy át határaitokan.“

Amde tagadhatatlan, hogy a külön hatalmi érdekek sokszorosan tépdelték darabokra a ma élő emberiség egységét. És minő óriási veszedelmeket jelenthet az „idegen“ érintkezésben egy haszontalan kis csempészet is, királyocskáknak is büszke határsorompója! Abból a „külföldi“ államból, abból a más „birodalomból“, melynek határait a kis királyka-ökörsem az ő kastélya ablakából végigtekintheti, átgigekszik valaki, tegyük, egy másik olyan pöttöm államocskába. Határfolyón át csolnakon érkezik. Nem válaszol a határorok felszólítására. Csempésznek nézik és a másik pillanatban lövéstől találva holtan terül el a csolnak fenekén.

az Istent, vagy talán még azt sem tartja magafölött valónak: telhetetlen, kapzsi, nem válogat az eszközökben, az erkölcsi érzéke — a mint látjuk — teljesen kipusztult, s hogy versenytársát, a németet legyűrje: mindent, de mindent, még a becsületet is feláldozza! Csak saját magát féltve, a tengeri haderejét gyarapította és társait uszította egymással!

A három — egyenként is nagy hatalom — együttesen alkotják a hármast, melynek célja a hármast szövetség megtörése s első sorban Németország legyürése.

E cél elérésén indult meg a mindenütt „guruló Rubel” s így csatlakozott a fentiekhez a Balkán államok közül Szerbia és Montenegró és a szegény gazdag Belgium, melynek osztályrészül egy szép darabka jutott volna a felbonczott Németországból.

Hogy minő csábításokkal és ígéretekkel igyekeztek magukhoz fűzni Bulgáriát, melyet csak most két éve csaltak meg és két — ezideig még semleges lesipuskás államot Romániát és Olaszországot: ezt ma már mindenki tudja, hiszen a legaljasabb licitálás folyik szemünk láttára.

Ha jól viselik magukat: Bulgária kapja Macedóniát, Románia Erdélyt, Olaszország Dél-Tirolt s a Dalmát tengerpartot.

E két utóbbi pedig vár... vár, hogy a részünkre drágán megvásárolt semlegesség révén, — ha az Isten is úgy akarja — a dicsőséges győzelem után Románia egy kardcsapás nélkül jusson Besszarábiához és Olaszország a francia Rivierához és Corsica szigetéhez.

A „beteg vén embert,” Török

országot már két évvel ezelőtt a londoni konferenciák körülnyírbálták, s ha most ő is talpra állt s a maga jogait keservén a mi igazságos harcunk eldöntésében szerepet kér: ez csak természetes dolog és ez is az Isten akarata!

A szentírás szavai szerint sem egy veréb fiók, sem egy hajsza a fejünkről az Isten akarata és tudta nélkül le nem eshetik. Hát egy ilyen világháború történhetnék-e a világ Teremtőjének akarata nélkül?! Nem!

Ezt a véres, ezt a borzalmas, és ki tudja mily hosszan tartó világháborút is az Isten akarta! Miért? Hogy az angol aranyhegyek ne nőjjenek az égig; hogy az érvált francia erkölcsök a maguk istentelen moráljával el ne hatalmasodhassanak a mi civilizációnk felett s hogy az orosz rabszolga járom megtörjék a régen leigázott népek nyakán s hiu ábráddá foszolják a nagy Szláv egységet!

Hát ez a félrevezetett Szerbia és kitartott Montenegró. Az elképzelhető legocsmányabb szerepük nekik volt! Az alkalmat és ürügyet megadni a háború kitörésére. S ők már a saját uralkodóikon kipróbált mesterséget tudták s el lehettek készülve arra, hogy ha a mi uralkodócsaládunkon követik el: háború lesz!

Ők, a bérgyilkosok, az orosz és angol megbízók czimborái nem remélheték, hogy egy háború esetén lekerüljenek a térképről.

Térkép?! Istenem! nézzük csak meg jól az Európa térképét s vegyük szemügyre a mi erőinkét és elleneink erejét. Az elleneink erejéhez adjuk hozzá még a hatalmas Szibériát, japánt, az angol gyarma-

tokat és az ötödik világrészt Ausztráliát.

Hát hogyan lehetett nekünk a felénk dobott keztyűt ily óriási erővel szemben felvenni?

Hát hogyan lehet még folytatni is és mit várhatunk?

Ha a német szívósság, a magyar harcra készség és hősiesség csak a számra, a katonai létszáma és erejére építette volna a háborús terveit: régen összeomlottunk volna! De egy csodálatos, nem látható segítségre támaszkodtunk s ez volt és van ma is mellettünk: az Igazság!

Tudtunkkal a német Európában hódítani nem akart, ha csak nem felszabadítani az orosz járom alá került testvéreit.

Tudtommal Magyarország és Ausztria sem akart területileg gyarapodni. De ők is, mi is meg akartuk tartani azt, a mink van. S le akartunk számolni az állandóan felénk irányuló fenyegetésekkel, hazánk területén folyó izgatásokkal, mikkel az oroszok, a szerbek és oláhok útján állandóan molesztálnak hosszú idők óta s a mely vetésekből fakadtak: a kismajtényi pör, a Bobrinszky pör, a horvátországi pörök egész sorozata; a debreczeni bombamerénylet és a Sarajevóban lejátszott ártatlan trónörökösünk és nejeinek meggyilkolásának gyümölcsei.

A koczka el volt vetve. A háború megindult egy időben több helyen. S ekkor ámult el a világ: hisz a háborúra minden állam el volt készülve! Talán csak arra nem volt elkészülve egy sem, hogy meddig fog tartani a milliók csatája? Meddig a rombolás, pusztítás, vérözön?

... rulat és verőfény? Kell halál, pusztulás, bomlás, hogy viruljon élet? Kell erjesztő, rohasztó gomba, mely nélkül minden tenyészet egy pillanat alatt megszűnnék ezen a földön? Zamatossabb, edesebb-e a gyümölcs, ha nemes ágat vad esemetébe oltunk? Kövérebb a jó, mely a rossznak vaderas törzskéből sarjadzik? Kell házteteket lesodró orkán, hogy ilyen kezdő sebesség mellett messze tájakra is eljuthatva, tisztítsa levegőnket? Kell fölűdítő égháború, emberölő, ózonos villámesapás?

A trójai hadjárat hosszú ideje alatt, még a személyes bátorság korszakában, nem egyszer történt, hogy az ostromlók és ostromlottak vezérei, fejedelmek maguk küzdöttek egymással páros viadalokban és a legénység télen szemlélője volt eme vitéz harci jeleneteknek. Valóban, még igazuk lehetett azoknak az egyszerű katonáknak, kik az ellenséges hadseregek soraiból kilépve, jó barátokként összeültek és készültek távozni a csataterőről mint olyanok, akik nem haragszanak egymásra, tehát tovább semmi elintézni valójuk sincs. Mennyi minden másképpen lehetne ma a harcra olyan korábbi „fejedelmi” módja mellett! És az „előre” vezénylő helyett a régi jó „utánam” hívásának és viszonyának visszaállítása mellett!

A szerkesztő barátom kértére vállalkoztam, hogy egyetmást feljegyezgetek a „Heti Szemle” karácsonya számára. Természetesen a zenéről, — tette hozzá a szerkesztő. Nem, válaszoltam és úgy találomra adtam neki jelen címemet. Am legyen a kívánsága. De ezuttal az ég zenéjéből, a felhők orgonájától kölcsönözöm témámat.

Schiller egyik tragédiájában olvassuk

lelkes felkiáltásként: „Szedd szét hangjaira a mennydörgést és kisdedeket altatsz el velük. Egyesítsd e hangokat egy pillanatnyi zöngévé és e királyi csattanás az örök eget rázza meg.” (Die Verschönerung des Fiesco.) A tudomány elektromja naptényit gyújt az éj sötétjében. A zene művészete áthelyezte szimfoniába a felhők dörgő melodiját. A híres „negyvenkettősök” ötszáz méter távolságból kell kisütni, mert dörgedelmet ki nem állja közelből ember idegzete. Azaz csak kellett megszólaltatni azokat az ágyuszörnyeteket. Mert hangjaiból most a béke ünnepére kielemezzük Beethoven bájos bölcsődalát:

Csendes éj, boldog éj!
A világ álma mély.
Csak a Szűzanya virraszt még
S fönt a csillagos kéklő ég...
Nyugodj, álmodjál szépen,
Drága Kisdedem!

És a jövő tavaszra, mikor talán már a béke édes glóriájáról susog az enyhe szellő, a „negyvenkettős” rázkódtató dörgéséből kivonatolva, a szép évszak üdvözlétre eltettük Mendelssohn üde esolnakdalát:

Szállj te, kisdéd esolnakocskám,
Ringass, ringass játszi hullám
Csillagfényes tükörén,
Tó rezgő szinén!...

A jó „negyvenkettősök” pedig társával együtt muzeumokban helyezték el mint maradványait letűnt szomorú időknek, melyek után végre földerült a világbéke aranykorszaka.

Igen, vajha levetné már egyszer a föld régi vasfegyverzetét és ünnepi ruhájában pompáznék! Vajha teljesebben a népek és nemzetek fényálmait, Izaiás próféta (XI. 6—9. II. 4.) bájos és hatalmas szózatú jövendölé-

sei, melyek harmadfél évezred messze távolából hangzanak le megvalósítandó intelemként a világ nagyjaihoz és mindenkihez: „A farkas a báránnyal fog lakni és a párduc a gödölyével együtt fekszik; a bcrju, oroszán és juh együtt lesznek és egy kis gyermek hajtja azokat. Az üsző és medve együtt legelnek, fiaik együtt fekszenek és az oroszán polyvát eszik, mint az ökör. Nem lesz többé ártalom és nem lesz többé öldöklés, mert betelt a föld az Ur ismeretével. A nemzetek kardjaikból szántóvasakat csinálnak és dárdaikból sarlókat. Nemzet nem emel kardot nemzet ellen és nem gyakoroltnak többé hadakozásra.”

Bétika nemzete élt hajdan Hispániában a mai Andaluzia helyén. Egyszerű nép volt és maradt. A fenecziáknak hasztalan igyekeztek őket a saját kulturájukra csábítani. Nem kellett a bétikaiaknak Tirusz kétszer festett, híres bibora. Eléggé harsanó színpompá volt nekik saját készítésű gyapjukelméjük festetlen tündöklő hava. És boldogan élték a maguk egyszerűségében. Cséplésük eltartott szüretig, — azaz eltartott volna, ha szüretetek volna. Mert a szőlőt csak ették... Egy nagy hiányban szenvedtek mégis. Nem volt vasuk és aczéljuk. De országukból mérhetetlen bőségben nyerték az aranyat. És úgy történt, hogy ekéjük felszerelése is: a kés, a csoroszlya, mind aranyból voltak.

Az emberiség élettörténete azonos események ismétlődése. A csoroszlyák, melyeket kardjaikból, és a sarlók, melyeket dárdaikból kovácsolnak majd a nemzetek, szinaranyból lesznek. Arany ekék hasogatják majd a bázárdákat és arany sarlók aratják a föld legedesebb gyümölcseit: az életadó arany kalászokat.

S ma öt hónappal a kezdet után, van-e próféta, ki megtudná jósolni, hogy mikor lesz vége? Vagy hogy milyen lesz a vége?

Talán sohasem várta úgy a világ a Megváltót, ki békét hozandott a világra, mint ma!

Felforgatott a háboru mindent. Évszázadok szorgos, békés munkája, templomok, közintézmények és kicsiny családi tűzhelyek romjai hirdetik ma a pusztulás egyenlőségét.

S ha a már Istenben vetett erős hitünk szerint jó vége lesz is a háborunak: mily sokáig kell várunk, míg a véresztett nemzet a romokon új tűzhelyet épít s míg megindul a produktív munkásság!

De ha megindul: áldás fog nyomán fakadni! A tartós béke igazságos áldása.

„Jönni fog, mint jönni kell“ egy jobb kor, melyben a gazdasági fellendülés eddig nem képzelt arányokat fog ölteni. Miután sok munkaerőnk vérzett el a harczterren, meg fog szünni a kivándorlás, sőt kell hogy a régebben kivándorlottak visszajöjjenek. Minden téren megszaporodik a munkaalkalom.

Meg fog indulni egy ésszerűbb termelés, mely ápolni fogja a földet és nem bitorolni.

Egy egészségesebb ipar fog fellendülni, melyet eddig a külföldi alábecsültünk s e miatt az éhenhalásra volt készen.

Egy feltétlenül becsületesebb kereskedelem kell, hogy kezdődjék, mely nem a pillanatnyi spekulációval, hanem az állandóan szorgalmas munka kisebb, de biztosabb kamataival fogja tőkeerőssé és megbízhatóvá tenni piacunkat.

S talán — a mi nem kevésbé fontos — jó hatással lesz a háboru az immár most is visszatérőben levő erkölcsökre is.

A háboru megtanítja az embereket imádkozni. Az imádság megerősíti a hitet, közelebb hozza az eddig egymásiránt hideg sziveket s felkelti bennünk az irgalmasság és könyörület érzését.

Megtanulunk egy kicsit befele is nézni s meglátni, hogy mily kicsinyek, törpék vagyunk s hogy minden a mi körülöttünk van: csak hiuság!

A Remény fehér galambja, mely félve repült el a nagy ágyüzőrejben: visszatér a békeolajágával s új erőt fog önteni lankadó karjainkba, hogy képessé tegyen a mi erős várunk megépítéséhez!

Igy gondolom én, így hiszem s így remélem a háboru utáni időt!

S ha így lesz: akkor soha nem volt oly kedves a karácsony, mely dicsősséget hirdetett a mennyben s békét hozott a földre a jóakaratu embereknek.

Ha igaz békét akarsz még a viharokban is: lelkiismeret békéjét szerezd meg.

A dzsentrí. Egy konzervatívnek éppen nem mondható publicista írta, hogy „akik a dzsentrít esztelenül magasztalják, tévednek. De még jobban tévednek azok, akik a dzsentriről csak rosszat mondanak. Ha a földjéhez hű marad: kenyér, urizál. Ha hivatalba menekül: elveszi a kenyeret a magyarságtól. Ha gyárat alapít, olyanhoz fog, a mihez nem ért. És így tovább. Most a háborus időben újra kezdik szólani — a dzsentrít. De még hogy puffolnak. Hogy hát nem restelli a *hadiszállítást*. Per amorem Dei... még a katonák ételmezését is vállalják. És ugyanazon hangok, ugyanazon irások szinte csuka módra hallgatnak arról, hogy ezekből a dzsentríkből ugyancsak nagy százalék, ott küzd a harcmezőn. Hősöknek sorában hősök. Ott esnek, halnak meg a csatásokokon. Ez kötelesség. Erről írni, beszélni nem is illik. Hanem, az már mégis gyalázat, hogy hát a dzsentrí itthon merészkednek hadiszállításokat és ételmezéseket vállalni. Persze, persze. Ez a munka nem a dzsentrinek való. Ilyen fogalmak, gyakorlati tevékenységek: szállítás, ételmezés ebben a hazában privilégiumok és monopóliumok. A háboru sok minden kérdést meg fog oldani. Sok minden értéket újra fog értékelni. A munkának értékét is. A munka, mely közé sorakozik minden tisztességes munka, még a termények szállítása, az ételmezés is, minden embernek a joga. Értékes, tisztességes joga. Ez a munka többé nem lesz sem vallásnak, sem fajnak, sem osztálynak monopóliuma. Privilégiuma. A polgár joga és munkája lesz. Az is. Éppen azért igenis joga van a dzsentrinek is, hogy oda álljon a vállalkozóknak, a kereseti forrásokat élvezők sorába. *És dolgozzék. De dolgozzék ám.* És legyen rajta, hogy e nagy nemzeti munkában becsület, tiszta szándékot, lelkiismeretet, igaz értékű résztvevést vigyen bele. Mutassa meg, hogy megengedett, méltó jutalmat tud kiváltani a becsület munkáért. Fáradjon, járjon utána ő maga vállalkozásának és legyen büszke, hogy dolgozik, hogy két karjával vág utat a nemzet nehéz küzdelmeinek. *De ostorozni kell és pusztítani azt a törekvést és azt a jelenséget, mely csupa összeköttetés révén egyszerűen csak vállalatot akar szerezni és szerez is, hogy jó elhelyezésekkel, csendes társakkal és albertekkel láblógatva napi nyereseményeket szerezzenek. Mint a tőzsdén. Azzal a különbséggel, hogy itt csak nyerni lehet. Az ilyen törekvés, az ilyen pártolása és előre való toléása árt a nemzetnek, árt a közérkölesnek. Az ilyen törekvés árt a felsőbbbség tekintélyének.* ▲

A háboru.

Belgrád. A milyen nyugodt, tiszta örömmel irtuk ezikkünk homlokára a *Nándorfehérvárt* a multkor, olyan *őszinte*, férfias lélekkel írjuk most, hogy *Nándorfehérvár újra Belgrád* lett. Ez a modern háboru játéka. Ugy látszik még nem volt elég a vér, hogy teljesen megtisztítsa az ősi várost és lemossa róla a gyalázatot. Ugy látszik, a leterített vadkan még felhörög, még van ereje, hogy szétnézzen odújában. A gyilkosok országában, a hófuvatagos hegyeken és völgyekben. Meddig tart ez az ő ideje? Ezt most nem kérdezi. Felhörgésének örömmámorában van. Erre most ő nem gondol. Csak telekürtöli a világot győzelmének ideig óráig tartó mámorának hírével és ez egy győzelméhez kapcsolja minden elfogott vitézünk számát, hogy így nagyi utolsó erőfeszítésének borzalmat. Pedig ki fog ábrándulni. Már most is mámoros tekintetében csapott az *északi fény*. A lengyelországi diadalmak tüze, mely bevilágította Európának, sőt az egész világnak ködös tekintetét. A *limanovai* győzelem híre a gyilkosok országába is elér. A valóság, hogy pártfogó, municziókat csempésző atyuskájának fő hadseregét döntően megpotyolták és a limanovai győzelemmel Magyarország is felszabadul az oroszról: még egy mámoros győzelem hatását is meggyengíti. Hitünk, hogy teljesen el is oszlatja. Mert fáj... fáj nekünk hogy az igazságnak ítélete, büntetése még nem következett be. Miért tagadjuk: testvéreink omló vére a mi szívünkbe kap. De a

győzelemnek, de a mi büntető hadjáratunknak sikeréről egy pillanatig sem kételkedünk. Ma még jobban hirdetjük és hisszük. Mi volt volna reánk alapozóbb, döntőbb? Az e, ha Szerbiát leverjük Nándorfehérvárra ráteszszük kezünket? Vagy az e, hogy ma az egész világ hite szerint megtörtük, a német szövetségünkkel együtt megtörtük a mi legnagyobb ellenségünknek, az oroszoknak büszke elbizakodott molokjait. Az északon felujult győzelmi fény kiveti sugarait déli ellenségeinkre is. És e fény fogja vezetni a mi hadseregünket most a gyilkosok országába, hogy a felhörgött vadkant végre is terítékre tegyünk. Tehát csak türelem!

A hadijelentéseknek klasszikus, egy tüneményesen zseniális hadvezérhez méltó típusa az a rövid, az igazság egyszerűségével és ólomsúlyával világos jelenség, a mivel *Hindenburg* felséges urának, császárnának lengyelországi diadalmainkat telefonon jelentette: . . .

— *Alásan jelentem, hogy az egész vonalon győztünk.*

E jelentéshez bűn volna magyarázatot magyarázni. Érezni kell azt az igazságot, a mi benne van és nem magyarázni.

A Kárpátokban sem boldogultak az orosz esordák. A pusztítások, embertelenségek, a miket nyomukban hagytak nem hadjárat, de vad kulturátlan tatároknak műve. Megfizették az árát halottakban, rengeteg foglyokban és sebesültekben. Meg fogják fizetni másképpen is. Ma már világtudat, hogy a *limonovai* nagy győzelmünk egész telére véget vetett az orosz invázióknak.

Háborus hírek. Az orosz lapok így írnak: Feladtuk Lodzot stratégiai okokból, és ha most szükségesnek mutatkozik, abba fogjuk hagyni Przemysl ostromát is, sőt nem lehetetlen, hogy Varsót is kiürítjük, ha a hadjárat során az derülne ki, hogy ez a város hadvezetés szempontjából nem egyéb, mint egy földrajzi pont. De nekünk nem csak pont. Több, sokkal több ám (Szerk.) — *Ugy hírlik, hogy az oroszok Lembergől kezdik szállítgatni sebesülteiket.* A kórházakat ürítik. — *Franciaországban úgy soroznak* már, hogy orvosi vizsgálat egyáltalán nincs és csak a vakok maradnak otthon. A pupók és egyéb nyomorékok. Mert Franciaország az orosz sereget nem képzelte ilyen sirlalmasnak! (Egy francia újság.) — *Mek-lora területet foglaltak el a németek.* Franciaországban a németek 20.100 négyzetkilométert tartanak elfoglalva, Belgium összes — 29.356 négyzetkilométernyi — területéből pedig csak 40 négyzetkilométert nem szálltak meg.

Sokan vannak abban a hitben, hogy a színigazgatónak piros színlappal is kell dolgozni, mert csak így számíthat telt házra. Különösen nem élhetnek meg a színészek. Fényesen lerontotta ezt a balhiedelmet az elmúlt hét, mert a *Tökéletes asszony* és *Vasgyáros* szintén telt házat produkáltak. Tehát csak akarni kell. Az igazi publikum mindig honorálni fogja az irodalmi darabokat és művészi játékokat. Örömmel konstatáljuk, hogy ifjusági előadás is volt, melynél *Romeo* és *Julia* került színre megfelelő alakításokkal.

Kiss Árpád színigazgató mint jellemző színész a *Vörös talárban* nagy hatást ért el. Czako Gyula vérbeli színész, aki különösen *A csunya ember*-ben remekelt. Distingvált alakításait csak élvezni lehet. Csige Böske a vasgyáros feleségét művészetileg interpretálta. Megérdemelte a sok tapsot. Népszínművekben még nagyobb hatást érte el. Méltó partnere volt Nyárai. Kiemeljük még Horváth Micit, aki a *Tökéletes asszonyban* a kettős szerepet pompásan vezette végig.

Műsor:

Kedden: Böském.

Szerdán: Ikrek a táborban:

Csütörtökön: Nincs előadás.

A mi karácsonyi, jelen számunk.

Gazdag és értékes tartalommal érkezik a mi jelen, karácsonyi számunk olvasóinknak tűzhelyére. Olyan gondos, időszere tartalommal, a mely előkelő, társadalmunkban és földalmunkban is számottevő munkatársainknak lelkéből, magasabb színvonalu tollából fakadtak. Reméljük e bő olvasmányok közt mindenki megtalálja a maga lelkét, hangulatát. Azt az egységes felfogást, érzést, vágyat és akarást, a mi mindnyájunkat összefűz, fentart és reménnyel tölt el. Olvasóink meggyőződhetnek, hogy képviselni, hordozni tudjuk e nehéz időknek egyetemes értelmi, érzelmi és akarati hangulatát a mi vidékünknek — a nemzet teste és lelkének — érdekelt és legszentebb ügyeit. És hogy nem érdemtelenül kérjük lapunknak pártolását, iránta való bizalmát a jövőre is.

Jelen ünnepi számunk kettős számának tartalma ez.

A rendes heti számnak: A kik a Thabor hegyen vannak. *Varjas Endre.* — A kincstár. *△* — Mi lesz a háboru után? *Thurner Albert.* — A gentri. *△* — A háboru. — Hírek. — A szabadakaratról. *Dr. Göbl Alajos.* — Egyről-másról. — Huborus mókáságok. — A szerkesztő üzenete.

A Háborus Karácsony tartalma: Karácsonyfáról szomorú ének. *Magyar Bálint* — Az első karácsony. *Mailáth József gróf.* — Egy báb története. *Bodnár Gáspár.* — A tanító háborus karácsonya. *Dr. Walter Gyula.* — Karácsony. *Madarász Flóris dr.* — Mikor a kis Jézus menekült. — A kalmár angol szellem. *Groza Ferencz.* — Az utolsó ágyú szó. *Molnár Károly.* — Erdély felől. *Pilcz Ede.* — A három fiu. *Mester.* — A nő a szeretet harezában. *Bodnár Gáspár.* — Karácsonyi csillagok. *△* — Megöszült a harezteren. — A menekülő kis Jézuska. *Pedagogus.* — Apróságok. — Mi ez? (Képtalány.) *P. L.*

A karácsonyi és ujévi istentiszteletek sorrendje.

A székesegyházban: 24-én éjjel 12 óraker szent mise. Karácsony első napján: Reggel 6 óraker csendes pásztormise. 7 óraker plebániái nagymise, utána szent beszéd. 9 óraker püspöki nagymise, melyet szent beszéd követ. 11 óraker csöndes szent mise. Délután 3 óraker kápt. vesperas. 5 óraker rendes litania. — A Zárda templomban: A két ünnepen reggel 10 óraker szent mise. Délután 4 óraker litania. — Az irgalmasok templomában az ünnep mindkét napján reggel 8 óraker szent mise. Az Irsik árvaház templomában az ünnep mindkét napján reggel 7 óraker szent mise. — A szent Jánosról nevezett plebánia templomban. Karácsony szent éjszakáján: éjféli szentmise. Reggel 6 óraker pásztorok szentmiséje. Reggel 7 és 8 óraker csendes szentmisék. Délután 9 óraker szentbeszéd utána ünnepélyes szentmise szent-ség kitétellel. Délután 6 óraker litania. Szent István napján fél-7 és 8 óraker csendes szentmisék. 9 óraker szentbeszéd utána ünnepélyes szentmise, Este 6 óraker litania. Szent János ünnepén mint templomunk bucsu napján reggel fél 7 és 8 óraker csendes sz. misék. 9 óraker szentbeszéd utána ünnepélyes szentmise. Este 6 óraker litania. Ujév előestéjén este 6 óraker szentbeszéd, utána ünnepélyes hálaadás. Ujév napján reggel fél-7 és 8 óraker csendes szentmisék. 9 óraker szentbeszéd utána ünnepélyes szentmise szentségkitétellel. Este 6 óraker litania. — A kálvárián Karácsony ünnepén reggel 5 órától 9 óráig szentmisék. Karácsony másodnapján és vasárnap szent misék fél-7 és fél 8 óraker. A szentséges mise mindhárom nap fél nyolcz óraker. Mindhárom nap este szentbeszéd, litania, áldás.

Egyházmegyei hírek. — Püspökünk adománya. dr. Boromisza Tibor, megyéspüspök az ungvári róm. kaht internátus céljaira 30.000 koronát adományozott. — A hadsegélyző hivatal köszönete. A hadsegélyző hivatal a szatmári

egyházmegye gyűjtését meleg hangu levélben köszönte meg püspökünknek közlését: A szatmári egyházmegye papsága gyűjtőivein jegyzett és méltóságod f. é. november hó 30.-án tett 3253. számú nagybecsü átírata kapcsán megküldött 3857 korona adományért fogadja ugy méltóságod, mint a szatmári egyházmegye papságának minden nemes adakozója mélyen érzett hálánk és köszönetünk minden rétege teljes szívvel lesz segítségünkre az elénk tűzött nemes cél megvalósításában. — *különös lelkedéssel* tölt ei az a tudat, hogy méltóságodban és a magas klérusban törekvésünknak oly nagylelkü támogatóit tisztelhetjük, akiknek példás hazaszeretete és önzetlen jótékonyága minden magyar embernek követendő példájul szolgál. — A szatmári apácák új Superiorja. Püspökünk Szabó István prelatus kanonokot a szatmári irgalmas nővérek anyaházának és a hozzátartozó 57 fiókházban iskolákban internátusokban és kórházakban működő összesen 715 tagot számláló irgalmasnővéreknek Superiorjává nevezte ki. Szabó Istvánban méltó férfi került a szatmári zárdák élére, akinek fáradhatatlan munkásságát és lelkiismeretes működését püspöke azzal jutalmazta, hogy rövid két éven belül egymásután nevezte ki szemináriumi rektorak, egyházmegyei főtanfelügyelőnek, alapítványi gondnoknak, a püspöki és egyházmegyei könyvtár prefektusának és a zárda Superiorjának — dr. Fibiger Sándor adománya. dr. Fibiger Sándor, pápai kamarás, ungvári főgimn. hittanár az ungvári róm. kath. internátus céljaira 400 koronát adományozott. — *Katonai szolgálattételre bevonult lelkész.* Szücs János lázári lelkész, hosszabb szabadság után ismét behívták a tábori lelkészethez szolgálattételre. — *Karácsonyi adományok.* Püspökünk a karácsony alkalmából sajátjából 300 K-t, a szegényalaptól pedig 450 K-t utalványozott a szegényeknek. A székeskáptalan ugyanezen célra 200 K-t adományozott.

Felajánló ajtatósság és a háboru. A bécsi bíborosérsek arról értesítette a katolikus magyar egyháznak a legfőbb képviselőjét és ennek útján a magyar püspöki kart, hogy az osztrák püspökök a folyó évi december hó 25-én, vagy 1915 január hó 1-én ünnepélyesen az Ur Jézus szentséges Szívének ajánlják fel az egyházmegyéjüket és szent szövetségben egyesítik vele a hiveiket, hogy ezekben a nehéz időkben védje meg vele a nemzetet és a győzelem által tartós békéhez segítse. És minthogy ebben a háboruban Ausztria fiaival küzdenek a magyar haza gyermekeivel, az osztrák püspökök a szent mozgalomhoz való csatlakozásra kéri a magyar püspöki kart. *Maga a király örömmel értesült a püspökök tervéről* és hogy népeinek példát mutasson: a Szeptóelen Fogantatás ünnepén Magát és Házát Jézus szentséges Szívének különös oltalmába ajánlotta. Ez a szent és magasztos terv, amely élethalálharcunkhoz újabb mennyei áldást, erőt esd és mennyei hitünk szerint nyer, a felséges példa után mindenkit arra fog hangolni, hogy lélekben egyesülve mindnyájan lehetőleg ugyanabban az órában tartsunk közösen engesztelő ajtatósságot és ajánljuk fel Magyarországot édes hazánkat is ünnepélyesen az isteni Szívnek, amelynek szent vére mindnyájunkért hullott, hogy a Monarchia vitéz katonáinak bőven hulló vérét fogadja engesztelőül a bűneinkért és zálogul a győzelemnek a tisztas békének, amely az Isten dicsőségének emelésére és mindnyájunknak ideiglenes javára valamint örök üdvösségre szolgáljon. A mi egyházmegyénkre nézve is történet intézkedés, hogy e nagy felajánló aktusban részesek lehessünk. *január 1-én d. u. 5 óraker.*

A pápa az árvákért. Rómából jelentik, hogy XV. Benedek pápa a magyar és osztrák árváinak felségélyezésére *száz ezer frankot* adományozott.

A lelki erősség. Lelki erősségük van a nemzeteknek. De van egyes embernek is. A nemzetek lelki nagysága, erőssége az egyesek erősségén alapszik. Ennek az egyesek lelki erősségének pedig értékmérője, hogy valaki a nagy sikerekben, tuláradó örömeiben el nem bizza magát. De nem veri le és nem dönti meg lába alatt a talajt, — a csapások, a villámként leütött szerencsétlenség perzeiben sem. Az, hogy miként tudja valaki az ítélet erejét, a logika vas törvényeit

érvényesíteni az ellenható érzelmi rohamok ellenében. Ide tartozik annak az ítéletnek, annak a logikának birtoklása is, hogy nagy győzelmet arattunk az oroszokkal, de még nem végeztünk az oroszokkal. Am de alapot vetettünk arra, hogy többé ne legyünk Tamások az oroszok legyőzésében. És a másik, hogy a szerbiai esemény nem olyan sötét, mint amilyennek hirdetik, sose lévén az ördög olyan fekete, mint ő maga hirdeti... Mindkét eseményt együtt kell mérlegelni és nem külön-külön. Ezt csak a lelkek erőssége teheti.

A pápa szerető lelke, az anya szent- egyháznak kifogyhatlan türelmével és ellenállhatlanságával újból szorgoskodik, fáradság, hogy fegyverszünetet teremtsen a karácsony szent napjára. És nem tud letenni a reményről, hogy... van még érzés a földön. Kérelmet intézett tehát őszentsége a hadviselő államok uralkodójához és kormányához, melyben a pápa új javaslatokat terjeszt elő. A táviratot már a mult héten adták fel és azt kéri benne a pápa, hogy karácsonyra negyvennyolcz óráig pihenjenek a fegyverek. A mi az orosz kormánynak azt a kifogását illeti, hogy az orosz karácsony nem esik egybe a katolikus egyház ünnepével, a Vatikán megígéri, hogy orosz karácsonyra ismét ugyanennyi ideig tartó fegyverszünetet fog kérni.

Legfelsőbb elismerés. A hivatalos lap közli, hogy *Faragó Ignác* segédtanfelügyelő, a 63. gyalogezred tart. századosa az ellenséggel szemben tanusított vitéz magatartásáért legfelsőbb dicső elismerésben részesült.

A magyar kath. társadalomnak s főleg a nagyváradi kath. életnek áldozatos lelkü, nagy férfiat temették el a mult héten. *Dr. Belopotoczky Kálmán*, szent László nagyváradi káptalanának fejét, nagyprépostját. Évtizedeken át működött, hogy a hadsereg gyakorlati kereszténységét felgyalassza. És ő bele is vitte abba a hadseregbe, mely most titáni küzdelmében bámulatba ejti a világot. Győzelmét nem érhet meg. Már előbb bucsut vett a tábori püspökségtől és áldozatos nagy lelkével a keresztény társadalmat szolgálta. És ugy szolgálta, hogy Váradon kopersójánál egyhangu bucsuszóként hangzott: *Meghalt Nagyváradi kath. társadalmának legnagyobb jótévéje. A magyar nemzetnek pedig egy hü és igaz emberbarátja. Végrendeletében mindenét jótékonycélra hagyományozta a nagy lélek.*

Az ujévi köszöntők megváltásának eszméjét a róm. kath. I. számú (székesegyházban) plebániái Hivatal is jótéteményesen felkarolja. És pedig akkép, hogy a karácsonyi ünnepeket követő vasárnapon... (tehát 27-én) a *11 óras istentisztelet* kapcsán jólelkű nők gyűjteni fognak ujévi megváltás czimén a székesegyházban. a katonák meleg ruházata. Ugyisintén *ujév napján reggel 7 órai, 9 órai és 11 órai istentiszteletek* előtt és után is folytatni fogják ezt a gyűjtést hasonló czimén és jótékonycélra. Ez alkalommal a műkedvelőkkel erősített kar művészi *karácsonyi* énekeket fog előadni, a mikor is e hiveknek alkalma lesz a mi igazán gyönyörű és magasztos karácsonyi énekeinkben lelki élvezetet találhatni.

Adományok. Az ujévi köszöntők megváltása czimén szerkesztőségünkbe a következő összegek érkeztek: *Movik Sándor* rk. tanítótlól (Sárköz) 3 K, *Almássy Péter* rk. plebánostól (Sárköz) 4 K, *Czier Ferencz* plebánostól (Nagymajtény) 10 K. (Ezen adományokat a kijelölt célok szerint rendeltetésük helyére juttattuk. Szerk.)

A vármegyei közgyűlés. Szatmár vármegye törvényhatósági bizottsága csütörtökön d. e. (24-én *rendkívüli közgyűlést* tart a vármegye székhelyén.

Uj vasuti menetrend. A máv. állomásfőnökség értesíti az utazóközönséget, hogy f. hó 20-tól kezdődőleg, csak a következő személyvonatok fognak közlekedni.

Püspökladány—Kőrösmező között az 1707. érk. este 6:57 p., ind. (Budapest felé) este 7 12 p., 1708. érk. reggel 5 óra 52 p., ind. (Kőrösmező felé reggel 6 óra 07 p.

Debreczen — Szatmár-Németi között az 1714. ind. éjjel 3 óra 24 p., 1714. érk. délelőtt 8 óra 30 p.

Szatmár—Felsőbánya között az 5801. érk. délelőtt 8 óra 30 p., 5804 ind. este 7 óra 36 p. Szatmár—Fehérgyarmat között az 5902. ind. délután 2 óra 52 p., 5611. érk. délelőtt 8 óra 18 p.

Mátészalka—Szatmár között az 5111. ind. este 7 óra 16 p., 5112. érk. reggel 7 óra 50. p. Az áruforgalmat illetőleg f. hó 19 től kezdve további intézkedésig, de előre láthatóan 8 napi időtartamra a debreczeni üzletvezetőség területén csakis élőállatok és gyorsárúként feladott és gyorsan romlandó áruk vétetnek föl. Ezen korlátozás katonákra nem vonatkozik.

Halálozás. A következő gyászjelentést vettük: Kölcei Kende Z. mond és Kölcei Kende Nydia ugy saját és az alulírottak, mint az egész rokonság nevében mélyen megsomorodott szívvel jelentik feledhetetlen, szeretett jó édesanyjuknak özvegy *Kölcei Kende Gusztávné* szül. szopri Skultéy Terézia urnőnek Budapesten, 2914. évi december hó 15 én délután fél két orakor, életének betöltött 94-ik évében, hosszas betegség után végelgyengülésben a haldokló szentségének felvétele után történt csendes elhunytát. Felejthetetlen drága halottunk földi maradványai folyó hó 17-én délután 3 órakor fognak Budapesten, a kerepesi ut melletti temető halottsházában a róm. kath. vallás szertartása szerint beszenteltetni és ugyanazon temetőben ideiglenesen nyugalomra helyezni. Az egésztestelő szent miseáldozat az elhunyt lelki üdvéért folyó hó 18-án délelőtt 10 órakor fog a VII. kerületi plébániatemplomban az egek Urának bemutatatl. Budapest, Turistvádi 1914. december hó 15-én. Béke lebegjen áldott porai felett! Kölcei Kende Zsigmondné szül. Kopacseli Boér Ilona mint meny. özv. Alsóviszti-Czáró Fogarassy Sámuelné szül. Kölcei Kende Clementina mint sógorónője. Kölcei Kende György Hodosi Hodossy Sándorné szül. Kölcei Kende Katalin, Nirlaki Tárányi Ferenczné szül. Kölcei Kende Gabriella mint unokái. Néhai leánya báró Erggelet Miksáné szül. Kölcei Csilla gyermekei: báró Erggelet Rudolf és báró Erggelet Marianne. Kölcei Kende Györgyné szül. Péch-ujfalusi Péchy Magdolna, Hodosi Hodossy Sándor, Nyirlaki Tárányi Ferencz, báró Erggelet Rudolfné szül. nemes Pausinger Paula mint unokamenyei és unokavejei. Hodossy Imre, Hodossy Marianne, Tárányi Helén, Tárányi Marietta, Tárányi Erzsébet, Tárányi Margit mint dedunokái.

Orosz foglyok Munkácson. A La torcza völgyében a menekülő oroszok közül nagyon sokat fogtak el és vittek Munkácsra. Az elfogott oroszok borzasztó nélkülözésekről panaszkodtak. Állításuk szerint már negyedik hete nem kaptak semmiféle élelmiszert. Az éhhaláltól úgy mentették meg magukat, hogy a környéken fosztogattak.

A beregi hősök karácsonya. Bereg vármegye lakossága élénk megalmat indított hogy a megye határára küzdő hős csapatoknak karácsonyi ajándékkal kedveskedhessék. A mozgalom sikerén az egész megyei közönség lelkesen dolgozik.

Kedvezmény a sebesült katonáknak az áldozásnál. A Magyar Kurir jelenti: Mivel a sebesült katonáknak, akik a harcztéren vagy a kórházakban áldozni szeretnének, sokszor igen nehéz, sőt lehetetlen az áldozást megelőző kötelező böjtölést betartani, a monsi püspök a pápához fordult azzal a kérelemmel, hogy a sebesült katonákat abban az esetben is meglehessen áldoztatni, ha előzetesen táplálékot vettek magukhoz. Giustini bibornok a szentségek kongregációjának prefektusa hozzájárult az előterjesztett kérelemhez a pápa nevében és az engedélyt már meg is adta a vatikán hivatalos lapjában és legközelebb a magyar püspöki kar is közölni fogja ezt a döntést pástorleveleiben.

Egy régi, öreg jóslás. Egy tinennégy százados jóvendőlés tudni akarta, hogy milyen esztendő lesz abban az évben, a melyben a hét különböző napjaira esik — a karácsony. Így például milyen esztendő lesz az 1915-iki, mikor tudvalevőleg szombatra fog esni a karácsony. Hát az agg jóslat azt mondja, hogy ha szombatra esik a karácsony első napja, akkor zivataros tél lesz. Szeles tavasszal. Jó nyárral. Betegség lesz az emberiség közt, de a termés igen jó lesz.

Karácsonyi gyűjtés. A Szatmárnémeti zárdai tanintézetek növendékei a katonáknak és itthonmaradottjaiknak karácsonyi ajándékaira 330 K 90 fillért gyűjtöttek. A tanintézetek vezetői a pénzt rendeltetési helyére juttatták.

Fáj, fáj, fáj nem a haza veszedelme, nem a piros, meleg vér hullása, nem az árva sóhaja fáj egy-két „tudós“ urnak, *ittthon* és a *külföldön*, hanem fáj, hogy most nem zavarhatják a lelkek nyugalmát csudatodományokkal, sőt talán a jövőben sem. Fáj igen, például a lipesei egyetem tanári karához tartozó Wilhelm Oswald professornak a Németországban most megerősödő vallásos élet és papagályait itt a mi hazánkban is nyugtalanítják. A lipesei egyetem rektora mélyen fájlalja, hogy egy német egyetem tanára felelősség nélkül nyilatkozatot tesz a vallásos élet és felbuzdulás ellen. És legélesebben elítéli kartársai nevében is ezt a nyilatkozatot, mely a hazának nagy kárt okoz. Pedig a világ tán meg se hallotta és nem hederít a Wilhelm Oswaldok fájdalmas megnyilatkozására. Vilmos német császár sem. Hiszen csak a napokban ilyen sürgőnyt küldött:

— Hindenburg éppen most jelenti, hogy az egész vonalon üldözi az orosz csapatokat. Az Úr hős csapataink mellé állott. Egyedül övé a dicsőség.

A mi jó királyunk is Istennek, Jézus szívének ajánlja fel egész országot és házat. És a mi nemzetünk az ünnepek alatt leborulva ismeri el, hogy Isten segítségét érzi.

Karácsonyi ajándék honvédeinknek. Az Oltáregyesület karácsonyi ajándéknak az Egerben állomásozó, de már a harcztérre induló 12. honvéd gyalogezredbeli szatmári katonáknak 85 hősapkát, 192 csuklómelegítőt, 38 hasmelegítőt, 50 harisnyát, 6 lábmelegítőt, 4 térdmelegítőt, 10 flanel kapezát, 2 trikóinget és lábravalót, 4 kezyüt, 4 gypaju takarót, 6 féslikot küldött, összesen 60 drbot.

Ezer fehérnemű a sebesülteknek. Karácsonyi ajándéknak az Oltáregyesület a karácsonyfákra és csomagokra kívül ezer darab fehérneművel is megajándékozza sebesült katonáinkat. 300 sebesült kap ezekből a fehérneműekből 1—1 inget, lábravalót és zsebkendőt, míg a kórházaknak törülköző, parnahuzat és lepedő jut az Oltáregyesület belsőn dolgozó hölgyeinek igazán tiszteletreméltó, kitartó áldozatosságából.

Ellenőrzik a pékeket. Olvassuk itt is, ott is, hogy a pékeket ellenőrzik. Vajjon a törvényes *keveréseket* dagasztják-e, vagy valami más háborús süteményeket is produkálnak Szereljük hinni, hogy a mi hatóságunk is elég kiváncsi ezen körülmény megállapítására.

A székely katona. Egy bécsi újság írja, hogy Hindenburg végig nézte a székely katonák támadó rohamát. Tapasztalatát ezekben a szavakban fejezte ki:

— Az orosz eddig csak a vörös ördögöket ismeri. Most már megismerkedik — „a barna ördögökkel is.“

A hadsegítő hivatal köszönete. Az Oltáregyesület 500 darab ruhaneműt (hősapka stb.) küldött még novemberben a Hadsegítő Hivatalnak a csatátérre küzdő katonáink számára. A Hadsegítő Hivatal meglehangos levélben most köszönte meg az Oltáregyesület hölgyeinek e szép adományt.

Karácsonyfa ünnepek. Öt helyen állit a szent estén karácsonyfát az Oltáregyesület: a Vasuti Internátusban, a Püspöki Convictus megfigyelő telepén és katonai kórházában, a Zárdában és a közös kaszárnya kórházában. Mindenütt egy kis ünnepség is lesz, legnagyobb szabásu a Vasuti Internátusban, a hol *Benkő* József apátkanonok plebános mond beszédet és a székesegyházi kar ad elő több karácsonyi énekszámot, a melyek közül egyet erre a célra szerzett *Pataki* Lajos képzői tanár. A karácsonyi ünnepség a Vasuti Internátusban d. u. 4 órakor lesz.

A sebesültek karácsonyára az Oltáregyesülethez a következő adományok érkeztek: Szentiványi Christine 10 K, özv. Szlafkovszky Lajosné, Szlafkovszky Viola 5—5 K, Zsálik Anna gyűjtése 45 K 50 f, Mandula Sándorné gyűjtése 28 K, a németi gkat.

egyház templomi gyűjtése 30 K, a Kálvária templomi gyűjtése 29 K 36 f, özv. Jékey Károlyné gyűjtése 32 K, Hubán Gyuláné gyűjtése 38 K, Székesegyházi gyűjtés 97 K 18 f, Polyánszky Miklósné második gyűjtése 38 K 60 f, Hencz Oszkárné gyűjtése 9 K 20 f, Horváth Gyuláné gyűjtése 23 K 60 f, özv. Harasztó Józsefné, Tóth Julia 5—5 K, Láposy Lajosné gyűjtése 30 K, özv. Böszörményi Józsefné gyűjtése 5 K, Dr. Göbl Alajosné gyűjtése 33 K, özv. Polezné gyűjtése 8 K, Dr. Heimann Rezsóné 3 K, Budai Józsefné 3 K, özv. ber. Kováts Jenőné 15 K, Nagy Eduardné 10 K, Rozsnyai Lajosné 100 drb. pogácsa, Demkő Jánosné 10 l. bor, Pál Szeréna 6 l. bor, Máthé Sándorné 5 l. bor, Szováthyne szalonna, Jankovich Cella dió, Erdélyi Károlyné 6 l. bor, Somlyai nővérek alma, özv. Toth Józsefné alma, özv. Morgenenthal Antalné 10 üveg bor, Dr. Jéger Kálmánné 80 l. bor, Horváth Gyuláné 10 üveg bor, alma, cigaretta, Wallon Lajosné 10 üveg bor, Dinkrevéné 10 üveg bor, Kiss Pálné 5 l. bor, cigaretta, Gáspár mérnök 50 l. bor, Reizer János czég csomagoló papir, lev. lapok, Huszár Aladár czég lev. lapok, Madarassy czég pipák, sípkák, gyujtok, kések, harisnyak. Az adakozások kimutatása a jövő számban folytatódik.

Mutatvány szám. Jelen karácsonyi számunkat több családi tűzhelyre elküldöttünk, hogy azt szives figyelemre méltatni és esetleg megrendelni kegyeskedjenek, azok, kik elveinckel rokonszenveznek.

Egyházzenei műsor. A karácsonyi ünnepek alkalmából a székesegyházi műkedvelői énekkar Sopsy Márton s. lelkész, karnagy vezetése mellett a következő klaszszikus darabokat adja elő a püspöki és káptalani szentmisék alatt: *Ejfélkor: Introitus: Dominus dixit. Communio: In splendoribus. (Choralisok.) Graduale: Stehle, Tecum principium. Offertorium: Mitterer, Laetentur coeli. Mise: Goller, Missa in hon. B. V. V. de Loreto. — Dec. 25 én délelőtt 9 órakor: Introitus: Puer natus est. Communio: Viderunt. (Choralisok.) Graduale: Stehle, Viderunt omnes. Offertorium: Tresch, Tui sunt coeli. Mise: Griesbacher, Missa „Stella maris“. — Dec. 26-án! *Introitus: Sederunt principes. Communio: Video coelos. (Choralisok.) Graduale: Stehle, Sederunt principes. Offertorium: Stehle, Elegerunt. Mise: Beltjens, Missa quinta in hon S. Ludovici. Az orgonát Bodnár István tanítóképzői tanár látja el.**

Hogyan kell fizetni buzában és rozsnban. A hivatalos lap a miniszterelnök rendeletét közli: A buzában vagy rozsnban kötelezett terménybeli járandóságok tárgyában E rendelet szerint a ki terménybeli járandóságok bizonyos mennyiségű buzának, vagy rozsnak szolgáltatására van kötelezve, annak a jelen rendelet hatálya alatt e járandóságnak csupán kétharmad részét szabad buzában vagy rozsnban kiszolgáltatnia; egyharmad része helyett pedig ugyanannyi mennyiségű árpát vagy tengerit kell szolgáltatnia és az értékkülömbözetet a hatóságilag megállapított legmagasabb árak szerint számítva készpénzben kell megfizetni. E rendelet megszégése 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Dr. Richler féle Anker Liminent már régóta kitűnően bevált háziser bedörzsölésre köszvény meghűlés, benuulás keresztcsont fájdalmak ellen. Különösen azoknak ajánlatos, a kik többnyire a szabadban tartózkodnak. A táborban, harcban állóknak nélkülözhetetlen. Kapható 80 f. 1'40 és 2 K. üvegekben minden gyógyszerárban vagy közvetlenül Dr. Richler gyógyszerárában az „Arany Oroszlányhoz“ Prág I. Elisabethstr 5. Ügyeljünk a horgony védjegyre, mely minden dobozon látható.

A csonka hős — az iskolában Iglóról írják: ifj. Schich Károly szeptemberi r.-k. néptanító a tamasovi csatában balkezét vesztette. A hős tanító már visszatért iskolájába tanítványaihoz és megkezdte tanítói működését.

HÁZVEZETŐNŐ. *Intelligens urinő ajánlkozik plebániára, ki már ilyen minőségben több évig működött. Nem annyira nagy díjazás, mint jó bánásmódrára reflektál. Csím a kiadóhivatalban.*

Vigyázzni tessék! Lapunknak ez évben utolsó száma, mely e hó 30 án fog megjelenni, csak 4 oldalnyi tartalma lesz. Az ünnepi szám bősége is feljogosít minket erre. De más okunk is van az összevonásra. Lapunk újabb berendezkedése és technikai helyzete kívánja, hogy időt nyerjünk és a nyomdai személyzetre is tekintettel legyünk, mely személyzetnek főbb része katonai kötelezettség alá kerül. Másrészt megtörténhetik, hogy lapunk az 1915-ik esztendő megkezdésével már *hetenként kétszer* fog megjelenni, mely körülmény lehetőségéről már most értesíthetjük karácsonyi kellemes meglepetésül olvasóinkat. A teljes bizonyosság részleteiről a jövő számban adunk értesítést.

A román. kath. hívek tájékoztatása s egyúttal megnyugtatása végett közlöm, hogy a hidontuli temető rendezése és körülkerítése ugy a plébániai hivatalnak, mint az egyháztanácsnak kiváló gondját képezi. — A tervek és költségvetés készen vannak s a költségek fedezésére szolgáló alapok is ki vannak jelölve. — A munkálatoknak már a folyó évi augusztus havában tervbevetett végrehajtása csakis a pénzforrásoknak a háború kitörése következtében történt kiapadása miatt szenvedett halasztást. Szatmár-Németi, 1914. decz. 22. *A székesegyházi plébániai hivatal.*

Az iparsó ára 1915-ben. A hivatalos lap minapi száma közli, hogy a Magyar Bank és Kereskedelmi Részvénytársaság, mint a magyar királyi sójövődék vezértügynöksége által három százalékos szódával denaturált iparsóra nézve a jövő évre is megmaradnak azok az árak, amelyek erre az évre voltak megállapítva. E szerint a tiszta iparsó ára száz métermázsánál kisebb mennyiségben mázsánként két korona 57 fillér, a tisztátlan iparsóé, pedig két korona 17 fillér, Száz mátermázsá vagy annál nagyobb mennyiségnél az ár mázsánként két korona 20, illetve 1 korona 80 fillér.

Fogoly testvérek találkozása. Zsolnáról írják: A végnévtűli fogolyszállításnak érdekes és meghatározó jelenete játszódott le minap az ujszolnai állomás egyik termében, a hol a foglyokat élelemmel látták el. Két nagyobb fogolyszállítvány érkezett. Az egyik a Kárpátokból, a másik a Krakó közelében vívott nagy harcokból. Az egyik teremben javában fogyasztották az oroszok a híres magyar gulyást, a mikor egyszerre csak két egymással szemben ülő fogoly felugrott és ölelni, csókolni kezdték egymást. Testvérek voltak. Mind a kettő még május havában kerültek el hazulról és azóta nem látták egymást és hirt sem hallottak egymásról. A sors szeszélye most összehozta őket. Fogolytársaik nagy meghatottsággal nézték a jelenetet. Az állomásparancsnok cigarettával ajándékozta meg a testvéreket és közbenjárt érdekükben, hogy megtudják egymás címét és levelezhessenek egymással, mert más-más fogolytáborba irányították őket.

Franciaország — a templomokban. Franciaország a templomokban ájtatoskodva és imádkozva készül a karácsonyi ünnepekre. Az ország. A francia nemzet és nem a francia nép és nemzet vezetői. Azok mos is távol vannak — nem az egekre néznek, hanem a vert hadseregbe, a fegyverekre a melyekre rá tették a maguk sorsát. Hiszen ők a maguk sorsát harcolják nem a francia nemzetét. A vallásos francia nép is mely már oly régen a katagombai életet, lelkiületet kénytelen élni. . . megtölti a templomokat a szent ünnepeken a hivatalos Franciaország nélkül is mádkozni fog a szövetségeseik fegyvereinek győzelméért. . . Az Isten szeme pedig látja őket, a mint imádkoznak és sirnak. És az Isten bírói ítélete dönteni fog az igazság szerint. . . a mint mindig döntött, valahányszor a francia nép vezetői azt hitték, hogy az Isten halt meg. . . és nem ők fognak elpusztulni.

HÁZVEZETŐNEK ajánlkozók gyermektelen özvegy urí nő. Cím a kiadóhivatalban.

VAMOS ÁRON

kizárólagos **festékkereskedésében**
Szatmár, törvényszékkel szemben
szerzi be **padló festék** szükségletét
1 korona 20 fillértől feljebb.

Telefon 388. sz.

A szabadakaratról.

A Mária kongreganisták 1914. XII/14. ülésén előadta
Dr. Göbl Alajos.

T. Uraim, Kongreganista Testvérek!
Mindnyájan, kik itt vagyunk évek során át iskolába jártunk. Elemi iskolás korunkban azt hittük, hogy iskolába járni muszáj. Középiskolás alsó éves korunkban már némi kedvteliséssel teljesítettük e kötelességünket. A felsőbb osztályokban s később az egyetemen hova-tovább arra a meggyőződésre jutottunk, hogy tanulni senki sem kényszerít bennünket, hanem a magunk szabad akaratára huz, vonz, hajt minket a tudományok csarnokába, hogy a minket több-kevesebb szigorúsággal kezelő tanáraink élettapasztalataik és tudásuk kincstárából annyit adjanak át nekünk, amennyit átvenni képesek vagyunk.

A mikor egy évvel ezelőtt, Dr. H. B. barátom biztatására legelőször jelentem meg önök között, azt hittem, hogy kötelességszerűleg kell önök közé sorakoznom. Pár hétre rá már némi kedvteliséssel jártam ide; ma pedig úgy érzem, hogy mindentől független elhatározással, szabadakarattal jöttem e kedves körbe, hogy önöknek, főtisztelendő Pater Bóta, szeretett praesesünk eszmetársulása kapcsán, számot adjak a manapság sokszor vita tárgyát képező *szabadakaratról* megalkotott véleményemnek; helyesebben szólva, hogy szint valljak ebben a tekintetben, hogy a szabadakarat létezését v. gy nem létezését védő teóriák melyik csoportjába állok be közembernek.

Ha azt vallom, hogy minden a mi körülöttem történik bizonyos okoknál fogva szükségkép történik; ha azt vallom, hogy akaratomnak minden megnyilatkozása az akaratomra ható okok, motívumok, terminusok folytán szigorú szükségességgel áll be; ha azt vallom, hogy adott ok esetében előre adva van az akarati elhatározásom is, akkor én terminusoktól függő *determinista* vagyok, s mint ilyen *tagadom* az akarat szabadságát.

Ha azt vallom, hogy az én akaratomra kényszerítő okok nem léteznek; ha azt vallom, hogy az én akaratom okok nélkül, vagy okok ellenére is hozhat határozatokat, akkor én terminusoktól nem függő *indeterminista* vagyok s mint ilyen *elismerem* az akarat szabadságát.

Ha azt vallom, hogy az okokat két osztályba sorozom: *észbeli* és *észenkívül álló* motívumokra s állítom, hogy akaratom független az éssen kívül álló motívumokkal szemben, de függ az észbeli okoktól, tehát hallgat az ész szavára, akkor a *relatív Kant-féle akarat-szabadság* híve vagyok. Minthogy e háromféle felfogás a legkényesebb filozófiai problémák egyike, e teóriák helyességének, vagy helytelenségének fejtegetését továbbra is a teoretikus filozófusok gondjaira bízom s ez alkalommal mint gyakorló orvos a magam pápaszemén át orvosi szempontból próbálkozom meg e kényes kérdések rövid elemzésével.

A midőn ezt teszem, előre is felkérem önöket, hogy eszmetűtéseim végeztével álláspontom helyes vagy helytelen voltára, mint gyakorlati filozófusok, figyelmeztetni sziveskedjenek.

Azon erő kialakulások, melyek által emberi szervezetünk élő anyagának sejtjei, szövetei, szervei a nyugalmi állapotból a tevékenységi állapotba hozhatók *inger*-nek nevezetnek.

Ingerállapotokat szül: 1. a világűr kitöltő rezgése, a fény sugar; 2. a légemű, a cseppfolyós és a szilárd halmazállapotú testek egyes részeinek ritmikus hullámzása, a hang; 3. A testünkben keringő vérnek, a testünket körülölelő levegőnek, a testünkkel érintkezésbe kerülő tárgyaknak, anyagoknak az öt érzéklő szervünk felületén fizikai, kémiai vagy élettani helyzetváltozást létesítő hatások összessége. (Látok, hallok, ízt, szagot érzek, tapintok.)

A külvilágban ezer és ezer inger zajlik le körülöttünk a nélkül, hogy azok az ingerek felfogására alkalmas látó, halló, izló, szagló és tapintó szerveink utján tudatunkba jutnának. (Mélyen elmerülve az olvasásba

nem hallok az utca zaját, nem érzem a dohányfüst illatát, nem veszem észre azt, hogy valaki benyit az ajtón.) Azon képességünket, melynél fogva egyik-másik inger csoporttal foglalkozni tudunk: *megfigyelő képességnek* nevezzük. Mennél ügyesebben, élesebben vagyok képesek figyelmemet egy-egy inger csoport felé irányítani, annál tökéletesebb lesz az ingerek felfogására alkalmas érzékszerveim, az ingerek továbbítására alkalmas környi, gerincz és nyult agyi vezető idegpályáim és az ingerek átvezetésére alkalmas központi idegrendszerem épsége és működési képessége mellett az ingereket szolgáltató fizikai jelenségek, dolgok, tárgyakról az agyam duzz és kéregsejtjeiben — a jól működő fotografáló gép lemezén — az ingerek tartamig keletkező *érzéki kép.* (Az olvasást abban hagyva, ha figyelek, látom az előtttem ülő embereket, hallok az óra ketyegését, érzem az asztalomon álló virág illatát, érzem a kezemben levő könyv súlyát.)

Ha az ingerek megszűnnek, vagy érzéklő szerveimet elvonom az ingerek hatása köréből, nem foszlik szét az érzéki kép nyomtalanul, hanem az agyamban, mint a fotografáló gép fényérzékeny lemezén, továbbra is megmarad az érzékelt tárgy által kiváltott érzéki képre hasonlító, több-kevesbe tartós *értelemi kép.* (Ha behunyom a szememet, értelmemben továbbra is megmarad az érzékelt, látott ember alakja, a virág illata. Ha az óra ingáját megállítom, akkor is tudom, hogy az óra az előbb járt, ketyegett. Ha a könyvet leteszem a kezemből, akkor is tudom, hogy az az előbb sullyal nehezedett a kezemre.)

Ez értelemi képeket agyam sejtjeiben rövidebb hosszabb időre, percekre, órákra, napokra, hetekre, évekre el tudom raktározni olyan módon, mint a hogyan elraktározza a méh a mézet a lép sejtjeiben.

Az egy és ugyanazon inger csoportokat szolgáltató tárgy vagy jelenség nem mindig egy és ugyanazon sajátosságával, hanem más és más, új és új tulajdonságaival hat képzet keltő inger gyanánt az idegrendszerre. E miatt a róluk keletkező érzéki és értelemi képek nagyjából ugyan már ismerős, de mindig más és más, újabb és újabb sajátosságokkal bírók lesznek. Az egy és ugyanazon tárgyról megszerezhető érzéki és értelemi képek összes sajátosságainak összetársulásából, össze raktározásából alakul ki az agyamban, az értelmemben az érzékelt tárgy, dolgok, jelenségek összesített értelemi lényege, az ugynevezett *reális fogalom* (nem egyszerre, hanem szakaszonként tudom meg, hogy az embernek törzse, feje, két keze, két lába van, tud állni, ülni, járni, feküdni, dolgozni, enni, inni, beszélni, sirni, van szive, tüdeje, veséje, télen fázik, nyárbán melege van, ruhát visel stb., stb. E sajátosságok összege = az ember fogalmával). A reális fogalmak ép úgy raktározódnak agyam sejtjeiben, mint az értelemi képek.

Az érzéki észrevezés által adott érzéki képek és az ezek összetársulásából kialakult reális fogalmak valamely véletlen vagy provokált inger kapcsán agyunkban bármikor sorozatosan előtérbe hozhatók, feleleveníthetők. E felelevenítő képességünket *emlékező képességnek* nevezzük. Jó emlékező képesség mellett egyetlen egy inger kapcsán az agyunkban elraktározott értelemi képek és reális fogalmak végtelen sora talokodik tudatunkba. (Tessék csak elképzelnem, hogy az értelemi képek és reális fogalmak mily kavardása alakul ki egy szóbeli érettségi előtt álló diák ember fejében, ha ezt a hat betűből álló szót hallja: „Mohács“)

A birtokunkba került értelemi képekkel és reális fogalmakkal rendelkezni tudunk. Azokat egymástól szétválaszthatjuk, azokat egymással összegezhethetjük, azokat egymás mellé vagy egymásután sorakoztathatjuk, mi által új és új, sőt látó, halló, izló, szagló és tapintó szerveinkkel nem is érzékelhető, tisztán csak értelemi képeink és fogalmaink összetársítása által megszerezhető ugynevezett *elvonott fogalmak* megszerzéséhez jutunk. (Jóság, józanság, becsület, angyal, Isten.)

Az érzéki képek, az értelemi képek, a reális fogalmak, és az elvonott fogalmak összesége képezi: nyelvismereti, természettudományi, társadalmi, jogi, esztétikai, val-

lasi, erkölcsi ismereteink szűkebb vagy tágabb körét, az ugynevezett *értelmi ismeret körünket*. (Mindenkinek annyi szellemi kincse van, amennyi reális és elvont fogalmat agysejtjeiben elraktározva tart.)

Értelmi ismeretkörünk határán belül az agyunkban perczről-perczre keletkező érzéki képek kapcsán az életünk folyamán felhalmozódó értelmi képeket és fogalmakat tetszésünk szerint sorakoztathatjuk, társíthatjuk, egymáshoz, vagy egymás mellé. E képességünket *képzet*, illetve *fogalom társító képességnek* nevezzük.

Képzet és fogalom társító képességünk határait, korlátokat nem ösmer, amennyiben a képzetek és fogalmak tetszetős vagy nem tetszetős, összeillő vagy nem összeillő módon, helyesen vagy helytelenül, a valóságnak meg nem felelő *abszurd* módon is társíthatók. (A meseíróknak van: fából készült vaskarikája, tüzet lehelő százfejú sárkánya, levegőben vágató p. ripája, kakassarkon forgó tündérpalotája is.)

Hogy a való világban ezer és ezer féle képzeletünket és fogalmainkat adott alkalom és cél szerint mily sorrendben vonultassuk fel tudatunkba, azt az értelmi életünk kialakulása folyamán kifejlődött *sorakoztató* vagy *következtető* képességünk írja elő.

Ép érzéklő szervek, ép vezető pályák, ép központi idegrendszer, kellő megfigyelő képesség, helyes érzéki és értelmi észrebevés, élénk emlékező tehetség, helyes reális és elvont fogalmak birtokában, rendes társító és biztos következtető képesség mellett *előre megítélhetjük* azt, hogy az életünk fenntartására, jelenlegi és jövőd boldogulásunk megszerzésére irányuló összes testi és szellemi ténykedéseink, gondolataink, törekvéseink, vágyaink, szokásaink és cselekedeteink az adott esetben helyesek-e vagy nem, célszerűek-e vagy sem?

Helyes ítélő képességű embernek módjában, szabadságában van *elhatároznia* magát arra, hogy az abszurdumokat kizáró fizikai lehetőség határain belül a való igazság, a célszerűség és helyesség szempontjából mindent meg akar tenni, a mi létének, jelenlegi és jövőd holdogulhatóságának kedvez s mindent távol akar magától tartani, a mi őt céljának elérhetésében megakadályozhatná.

Az *elhatározás*: a jót, a helyest, a célszerűt *akarva* tenni vagy nem tenni; a rosszat, a helytelent, a célszerűtlent akarva kerülni vagy nem kerülni, egyenlő az akarat szabadságával, a *szabad akarat*tal.

Az akarat mindig valamelyes való vagy eszményi, közeli vagy távoli, önálló vagy sorozatos, ideiglenes vagy végleges cél felé irányul. A *reális végső cél*: a jóhoz való vonzódás fix dolog. Sarkigazság: mint ilyen nem képezheti tárgyát semmiféle további megfontolásnak vagy mérlegelésnek. A szabadon mérlegelő akarásnak tárgyát egyrészt az *ideiglenes* célok alkalmoszerű beállítása, másrészt amaz utak, módok és eszközök keresése képezi vagy képezheti, a melyek a cél elérésére alkalmasak vagy nem alkalmasak, szükségesek vagy nem szükségesek.

A helyesen mérlegelő, következtető és elhatározó képesség az értelem dolga lévén, ép testben a helyes nevelés által kifejlesztett ésszerű értelem, mint végső célhoz, csak a *jóhoz* vonzódhatik. Ahoz a jóhoz, a melyben mint egyetemleges jóban, mint a legkívántabb jóban, mint a legjobban óhajtott jóban, mint a legjobban keresett jóban az emberek egyetemleges akarata végleg megnyugodhatik.

Egyetemleges jó csak egy van. A minden jók *összesességéből* álló Isten: a jó Isten.

Részleges jó sok van. Jó a szerető apa, a szerető anya, a szerető testvér, a szerető rokon, a jó hitvestárs, a jó családi élet. Jó a jóindulatu felebarát. Jó az Istentől kapott egészség, a testi és lelki épség. Jó a tisztas munká, mely földi javakat ad. Jó a baza, mely béke időben nyugadalmat otthont ad. Jó az, a mit birni jó.

E jók, e javak egyikének, másikának vagy összeségének birhatása képezi öntudatos törekvéseink célját.

Az emberek mindannyian egyenlő joggal akarhatják vagy nem akarhatják a többékevésbé ismert, vagy nem ismert javakat birni.

Igaz. A jog egyenlő. E jogegyenlőségen csorbát üt az értelem. A cél elérésére való eszközök megválogatása ugyanis az értelem dolga lévén, az értelmes ember könnyebben, rövidebb uton, gyorsabb tempóban juthat, érhet a célhoz, mint a hézagos, vagy semmiféle helyes nevelésben nem részesült ember. Ezért, hogy a bő és szűk ismeretkörű emberek között kialakulhat előnyök, hátrányok és aránytalanságok egyetemlegesen kiegyenlítődjenek, az emberi értelembe vett leghibátlanabb logikával leghelyesebben kikombinált, a társadalmi életben esztetikailag, jogilag és erkölcsileg legjobbnak talált eszköz megválogatási módszerek közül a cél szerűek menetrendszerűleg, tanácsszerűleg, rendeltszerűleg, parancsszerűleg; a célra nem vezetők tilalomszerűleg vannak összegezve a

Tíz parancsolatban.

Az érthetően és röviden megszerkesztett tíz parancsolat megértéséhez nem kell se sok idő, se sok tudomány.

A legszűkebb: értelmi ismeretkörrel bíró ép testű, ép lelkű ember elhatározása e parancsok követésére, e tilalmak megtartására vagy be nem tartására, matematikai pontossággal egyenlő a legértelmesebb ember amaz elhatározásával, hogy a jót, a helyest a célszerűt önmagáért szabadon akarja vagy nem akarja, a rosszat, a helytelent, a célszerűtlent pedig létjogosultsága, megélhetése, jelenlegi és jövőd boldogulásá érdekében vágyai óhajai, tetszése szerint szabadon akarja e kerülni vagy nem?

*

Ime uraim. Kongreganista testvéreim, bevallom, hogy: Ép érzékszervekkel, ép környi és gerincegyi vezető idegpályákkal, ép agy kéreg duczokkal, helyes megfigyelő, következtető, ítélő és elhatározó képességgel az ember teljesen szabadakaratú imádhajtja vagy nem imádhajtja az Istent. Szabad akaratú szentelheti vagy nem szentelheti az ünnepeket, szabad akaratú tisztelheti vagy nem tisztelheti az apját, az anyját, szabad akaratú ölheti vagy védheti a felebarátját. Szabad akaratú orozhat vagy nem orozhat, szabad akaratú respektálhatja vagy nem respektálhatja a felebarátja feleségét, házat mezejét, szolgáló leányát, ökrét, szamarát és egyéb nemü jószágát.

Vallom, hogy a tíz parancsolat a szabad akarat létezésének legreklatánsabb bizonyítéka.

Vallom, hogy addig a míg érzéklő szerveim, vezető idegpályaim és agyam ducz sejtjei jók, addig a fizikai lehetőség, a célszerűség és célszerűtlenség határain belül az én akaratom elhatározására kényszerítő okok nem léteznek.

Tehát *indeterminista* vagyok s mint ilyen helyeslem, hogy a büntető jog a beszámíthatóság kérdését, a katolikus erkölcs tan pedig a tulvilági jutalom és büntetés kérdését a szabadakarat és elhatározási képesség létezésére bázisozza.

Háborus—Mókaságok.

A ki hősnak készül.

Az öreg izraelita nézi, nézi a kis fiát, a ki — háborus világ lévén — csáköval karddal készül játéka közben a csatába.

— Derék, vitéz hősn lesz belőled fiam.

— De vegyél nekem táti egy trombita is.

— Nu — még mit nem akarsz? — kiált fel az apa dühösen. Nem elég a fejemnek a háboru! Még trombitálni is akarsz? Most is majd ketté szakad a fejem.

— Ne félj táti — hősnak készülök én. Csak akkor fogok trombitálni mikor alszol, hogy ne zavarjalak.

A trénnel.

A trén csapatnál egyik őrmester sokáig keresgette a papirosát, meg az ironját, hogy valamit kiszámíthasson. A tiszt indulatba jön és — egy pillanat alatt fejben kiszámítja a kérdéses feladatot. És megjegyzi:

— Eppen úgy tesz maga, mint az a tiszt, aki látja a reájuk rohanó ellenséget és keresi a czvikkerét, hogy jól löhessen. Vagy kéri az ellenséget, hogy várjon míg czvikkerével végezheti el feladatait.

Hol a sapka!

— Hol a sapkád fiam? Elvesztetted?

— . . .

— No, no, hát miért hallgatsz?

— Oda . . . adtam egy kopasz katonának. Azt mondta szegény, nem tud aludni a vonaton csáköban.

A főszeméll

— Nem ettem én 24 órája egy falatot se uram — mordul fel egy nagy bajuszu rezervista huszár. — A czókmókhoz meg nem juthatok, pedig abba van a bugyillárisom. Az igaz, hogy pénz nincs benne.

Az érdeklődő uriember két koronát adott neki.

— Az Isten áldja meg, de tartsa egy minutáig ezt a csikót.

Pillanatok mulva, iszonyatos kenyérrel, visszatér a vitéz. Hatalmasat szel a kenyérből.

— No csillag édös paripám, te falj elébb egyet. Te vagy köztünk a főszeméll!

És boldogan hallgatja lova fogroszogását.

Cséplőgépre löttek az oroszok.

A háboru borzalmai között néha tréfás epizódok is akadnak és ezek között is talán legkedvesebb az a történet, amelyet egy krakói tudósító közölt nemrég. Egy galicziai ujság megírja, hogy egyik katonai csapatunk egy cséplőgép mellett fejlődött fel rajvonallá. A néhány száz lépésre álló oroszok a cséplőgépet nem ismerték fel, gépfegyvernek nézték és vad tüzelésbe kezdtek. Huszonnégy óra hosszat löttek a cséplőgépre az oroszok, elfogyasztották minden tülényüket, engedték, hogy a mi csapataink a tulsó oldalon megkerüljék és bekerítsék őket, — a diadaluk azonban mégis teljes volt, mert huszonnégy órai hősi tüzelés után a gépfegyvernek nézett cséplőgép apró szilánkokra törve hevert a csataterén . . .

A négykezü ördögök.

Azokra az öltözetekre, amelyekben orosz katonák harcolnak magyar katonák ellen élénk fényt vet a következő kis eset, amelyet egy tudósító leír: A tegnapi nap folyamán több vonat haladt át a kolozsvári vasuti állomáson; Orosz foglyokat szállítottak az országbelsejébe, Tolmács utján szóba eredtem az oroszokkal, megkérdeztem tőlük, honnan jönnek, hol fogták el őket, stb.

— A ti szép hazátokban lettem fogoly — szölt az egyik — négykezü ördögök fogtak el.

Nem értettem meg az orosz közkatona felvilágosítását, aki szintén csak azt felelte, hogy négykezü ördögök ejtették fogságba. Magyarazat végett a mi magyar bakánkhöz fordultam aki az uton kísérte őket. Ő aztán megadta a felvilágosítást.

— Az oroszok négykezü ördögöknek neveznek minket, — mondta a magyar katona — mert a huszár, amikor vágat, a dolmányát félvállára csapja, hogy jobb karja szabadon sujtson a karddal. Az oroszok ilyenformán négykezet látnak: a huszár két ujját és a dolmány két ujját, amely vágatáé közben a levegőben röpköd.

. . . Így lesz a magyar huszárból az oroszok szemében négykezü ördög.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

H. Elkészott. Hja, nem azoké ma a siker, a kik gondolkodva tündödnok, vajjon nyergeljenek? Hanem bizony inkább azoké, a kik — nyereg nélkül is lóhátra vetik magukat. És indulnak Majd máskor. **Turtorebes**, D. Igon, a szerkesztő is csináltott annak idején ruhát De benne Szigetre menekült és nem éppen veszélytelen vonaton. **Ungi**. Előbb nem közhelhetük. Csak most voltunk reá felhatalmazva. — **Berezna**. Bizony, az idők és események késleltetik. Talán a jövő héten lesz időm — levelet írni. **Türelmes**. Emberséges levelére emberséges uri ember válaszolni szokott. **Tanács**. A lapnak a maga ereje a legfőbb ereje. Ezt a tapasztalati igazságot mi nagyon számon tartjuk. **Előfizető**. Azok a számok többé nem kaphatók. Elvitték, megvették. **Budapest**. A személyes találkozás esetén jobb lesz ezt a szép eszmét megbeszélni — **Olvasóinknak**. Az egy irgalmas nővér Naplója mult számban befejezést nyert. Még egy közlemény jött volna de az idő elvette aktualitását. Ritka olvasmány iránt érdeklődött egy a közönség bizony, mint a Napló iránt.

Nyomatott a Pázmány-sajtóban Szatmáron, Iskola-köz 3. sz.